

خرابکاری در نورداستریم ۱ و ۲ چشم‌اندازی از آینده دارد

جنگ در کف دریا

■ سیدرحیم لاری

انفجارها در خطوط لوله‌ گاز نورداستریم ۱ و۲ اتفاقی عجیبی است که باعث شده صحنه دیگری در رویارویی بین روسیه و غرب ایجاد شود و هر کدام انگشت اتهام را به سوی طرف مقابل بگیرد. نورداستریم ۱ مهم‌ترین خط لوله انتقال گاز روسیه به اروپاست که ارسال گاز از طریق آن از مدتی پیش، به دلایلی متفاوت متوقف شده است. نورداستریم ۲ هم خط لوله دیگری است که کار احداث آن چندی پیش خاتمه یافت اما به دلیل واکنش کشورهای اروپایی به تهاجم نظامی روسیه به خاک اوکراین به مرحله بهره‌داری نرسید. این تهاجم از ۲۴فوریه ۲۰۲۲ شروع شد و واکنش اتحادیه اروپا به آن و وضع تحریم‌ها به‌خصوص تحریم واردات نفت روسیه به کشورهای عضو این اتحادیه بر بهره‌برداری نورداستریم ۲ تأثیر گذاشت و باعث شد عرضه گاز روسیه از طریق این خط لوله متوقف شد. حالا با وقوع این انفجارها فقط مسئله گاز روسیه و عرضه آن به اروپا تحت‌الشعاع قرار نگرفته است بلکه نشان داد رویارویی بین غرب و روسیه می‌تواند ابعاد پیش‌بینی‌شده‌ای را دربربگیرد.

■ ■ ■

■ انفجارها با وجود هشدار کلبی

مسئله عرضه گاز روسیه به اروپا به‌خصوص از طریق خط لوله نورداستریم ۱ پیش از این دچار وقفه‌هایی شده بود. برای مثال، غول گازی روسیه به نام گاز پروم اعلام کرد عرضه گاز از طریق این خط لوله به مدت سه روز قطع می‌شود. علت قطعی که گازپروم اعلام کرد مربوط به تعمیرات لازم برای تنها کمپرسور این خط لوله بود که باید با همکاری شرکت آلمانی زمینس انجام شود اما مسئله تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه باعث شد این تعمیرات با مشکلات جدی روبه‌رو شود و وعده روسیه برای عرضه روزانه ۳۳میلیون مترمکعب گاز به اروپا بسر موقع عملی نشود. با این حال، مسئله انفجارها موضوعی به مراتب پیچیده‌تر از آن است و نکته جالب این است که هم روسیه و هم طرف مقابل نسبت به وقوع آن هشدار داده بودند. دیمیتری اسکوف، سخنگوی کرملین پیش از این گفته بود که هیچ احتمالی را به عنوان علت وقوع حادثه نشست گاز در خطوط لوله نورداستریم متفی نمی‌داند. هفت‌هنامه آلمانی اشینگلگ نیز گزارش داده بود سازمان‌های اطلاعاتی امریکا نسبت به وقوع عملیات خرابکارانه علیه خطوط لوله گاز در دریای شرقی به دولت آلمان هشدار داده بودند. با وجود این هشدارها، اصل اتفاقی رخ داد و جنگنده‌های اف-۱۶ در گشت‌زنی هوایی روز دوشنبه ۲۶سپتامبر متوجه دو نش

گاز در هر دو خطوط لوله نورداستریم ۱ و۲ شدند و بعد هم دو مورد دیگر نشت گاز در مناطق دریایی تحت حاکمیت سوئد مشاهده شد. نشت گاز در عمق دریا باعث شده بود یک سردر گرمی اولیه نسبت به علت آن به وجود بیاید اما بررسی‌های بعدی نشان از وقوع خرابکاری و انفجار عمدی در هر دو خط لوله داشت. طرح این موضوع خود به خود مسئله عامل این خرابکاری‌ها را پیش کشید و اتهام‌زنی‌های دو طرف شروع شد.

■ عامل انفجارها

در وهله نخست به نظر می‌رسد احتمال وقوع حوادث طبیعی مثل زلزله یا رانش زمین با توجه به داده‌های لرزه‌نگاری منفی دانسته شده است،

چنان که بیورن لوند، کارشناس شبکه ملی لرزه‌نگاری سوئد در دانشگاه اوسالا در این مورد گفت که انفجار در آب و نه در بستر دریا رخ داده و به همین دلیل علت آن نمی‌تواند زمین‌لرزه یا رانش زمین باشد. با اطمینان یافتن از این موضوع بود که مسئله خرابکاری به صورت جدی در دستور کار مقامات غربی قرار گرفت. ینس استولتنبرگ، دبیر کل ناتو گفت که اوضاع را به دقت زیر نظر دارد و در مورد آن با کشورهای عضو این پیمان و سوئد که متقاضی پیوستن به آن است به صورت تنگاتنگ تبادل نظر می‌کند. اورولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اتحادیه

با وقوع خرابکاری در نورداستریم ۱ و ۲ نگرانی آینده از این است که آیا این حادثه می‌تواند پیش‌درآمدی برای عملیات‌هایی مشابه در مورد میلیون‌ها کیلومتر از کابل‌های زیرساخت برای انتقال اطلاعات باشد؟!

روسیه سرمایه‌گذاری سنگین ۱۱میلیارد دلاری برای راه‌اندازی آن انجام داده است. با این حال، وقوع انفجارها می‌تواند تأثیرات جبران‌ناپذیری بر این دو خط لوله بگذارد، چنانچه روزنامه آلمانی تاگس‌اشپیگل نوشت: «مقامات امنیتی آلمان بر این نظرند که خطوط لوله آسیب‌دیده برای جبران‌ناپذیر است که اپراتورهای وابسته به خطوط لوله گاز به سرعت تعمیر نشوند، آب نمک زیادی وارد آن می‌شود و خطوط لوله از بین می‌روند.» شاید به دلیل همین خسارت شده است به یاد بدهد. گذشته از این، وقوع این انفجارها باعث شده است نگرانی‌هایی در مورد دیگر زیرساخت‌هایی به وجودبیاید که در زیر دریا ساخته شده‌اند. این نگرانی‌ها به‌خصوص بر صنعت نفت و گاز نروژ سایه انداخته که بعد از قطع صادرات گاز روسیه به اروپا، مبدل به منبع مهم و اصلی تأمین انرژی اروپا شده است. تور ایوار استرومن، مدرس ارشد آکادمی نیروی دریایی سلطنتی نروژ در این خصوص به رویترز گفت: «دولت نروژ باید واقف شود که اکنون واردات انرژی با گاز از نروژ مهم‌ترین هدف استراتژیک همه اروپاست. اگر عرضه انرژی از سوی نروژ قطع یا متوقف شود یا به میزان زیادی کاهش پیدا کند، یک بحران انرژی کامل در اروپا ایجاد خواهد کرد.» لازم به ذکر است نروژ بیش از ۹۰ میدان نفتی و گازی دارد که همه آنها با شبکه خطوط لوله گازی در دریا و در سطح آب‌های کم‌عمق به همدیگر متصل هستند. این شبکه گسترده از خطوط لوله می‌تواند هدف راحتی برای عوامل خرابکاری باشد تا با اختلال در عرضه گاز نروژ به اروپا، کشورهای این قاره را دچار شدیدی‌نیز بحران انرژی کند که تاکنون با آن مواجه شده است. امروزه کابل‌های فیبر نوری از جمله شریان‌های اصلی انتقال اطلاعات بین امریکا و قاره اروپا هستند که در کف اقیانوس قرار دارند. به نحوی که میلیون‌ها کیلومتر از این کابل‌ها در زیر دریا زیرساخت اصلی برای انتقال اطلاعات هستند. حالا نگرانی از این است که آیا نشت گاز در خطوط لوله نورداستریم ۱ و ۲ پیش‌درآمدی برای عملیات‌هایی مشابه در مورد این کابل‌های زیرساختی باشد؟

تخت گاز سرماگريز اروپاييان در خاورميانه

■ سیدنعمت‌الله عبدالرحیم‌زاده

اتحادیه اروپا با وضع تحریم‌های اقتصادی شدید علیه روسیه و قطع واردات نفت از این کشور مشکل بزرگ تأمین انرژی را برای خود به وجود آورده است. این مشکل با بسته شدن کامل خطوط لوله گاز صادراتی روسیه به کشورهای اتحادیه اروپا تشدید شده است. حالا مسئله این است که با ورود کشورهای اروپایی به فصل سرد چگونه می‌توانند از پس تأمین انرژی مورد نیاز برای چرخاندن چرخ صنعت و گرم کردن خانه‌های شهروندان خود ب‌بریند. کشورهای اروپایی چه در قالب اتحادیه اروپا و چه به صورت منفرد و تک به تک در این زمینه تقلا می‌کنند. چنانچه گفته می‌شود ایتالیا به توافقی با لبیی برای واردات گاز از این کشور دست یافته و منابع گازی شرق دریای مدیترانه نیز مقصد دیگر کشورهای اروپایی است. سفر دو روزه اولاف شولتز، صدر اعظم آلمان به خاورمیانه نیز در همین راستاست، هر چند به نظر می‌رسد شولتز نتوانست طی این سفر به چنان نتیجه‌ای برسد که بتواند انرژی لازم را برای پشت سر گذاشتن زمستان تأمین کرده باشد.

■ ■ ■

■ معامله قدیمی سلاح با انرژی

به طور کلی می‌توان گفت شولتز برای سفر دو روزه خود به خاورمیانه دستورالعمل یکسانی را در نظر نداشته و برای هر یک از کشورهای مقصد خود برنامه‌ای جداگانه در نظر گرفته بود. اولین مقصد وی عربستان سعودی بود که در روز شنبه ۲۴سپتامبر وارد شهر جدّه این کشور شد. گذشته از امتیاز سیاسی که شولتز در جریان این سفر به محمد بن سلمان، ولیعهد سعودی می‌داد، برنامه او به طور کلی بر مبنای معامله سیاست خارجی در بود. در واقع، دولت آلمان صادرات تسلیحات به عربستان سعودی را دست کم در ظاهر امر از چهار سال قبل و به دلیل نقش ریاض در جنگ داخلی یمن و قتل فیجع جمال خاشقجی، روزنامه‌نگار منتقد سعودی متوقف کرده بود اما حالا که به شدت دنبال تأمین انرژی برای زمستان پیش‌رو است، مباحث حقوق بشری برای این دولت رنگ و بامیخته و مجوز فروش تسلیحات به عربستان را در دست کمی قبل از عزیمت شولتز به این کشور صادر کرد. این موضوع باعث شد تا صدای منتقدان دولت ائتلافی شولتز بلند شود، برای مثال، سوم دگلان، نماینده حزب چپ و عضو کمیسیون سیاست خارجی در بوندس‌تاگ (پارلمان آلمان) به هفته‌نامه اشپیگل گفت: «صادرات تسلیحاتی اخیر چهره واقعی سیاست خارجی به ظاهر مبتنی بر ارزش‌ها، ابرلا می‌کند و باعث تظلمیر چهره بن سلمان می‌شود که قاتل خاشقجی است. جنگ خشونت‌آمیز علیه غیرنظامیان در یمن را رهبری می‌کند و به سر کوب هر گونه مخالفتی در داخل می‌پردازد.» با این حال، بیانه‌های رسمی و اخبار منتشرشده از سفر شولتز به عربستان نشان می‌دهد او با وجود سخاوتمندی تسلیحاتی‌ا می‌توانست به هدف خودش در زمینه انرژی برسد و چنین به نظر می‌رسد که آلمان و عربستان طی این سفر به توافق جدیدی در زمینه انرژی دست نیافتند.

■ موقعیتی نه چندان زیاد

به نظر می‌رسد شانس شولتز در امارات بهتر از عربستان بود. او توانست با مقامات اماراتی به توافقاتی در زمینه تأمین انرژی آلمان از سوی امارات برسد. این توافقات شامل تحویل ۱۳۷هزار مترمکعب گاز مایع امارات به شمال آلمان تا پایان سال جاری میلادی است که گفته می‌شود این توافق بخشی از یک توافق گسترده‌تر بلندمدت میان آلمان و امارات است که طیف گسترده‌ای از همکاری‌ها در حوزه انرژی را شامل می‌شود. علاوه بر این، امارات در جریان سفر شولتز به این کشور متعهد به تحویل ۳۳هزار تن گازوئیل به آلمان طی ماه جاری میلادی شده و ۲۵۰هزار تن نیز در ماه آینده به این کشور تحویل خواهد شد. هر چند خبرگزاری رسمی دولت امارات (وام) این توافقات را به عنوان «یک توافق جدید تاریخی» توصیف کرد اما باید گفت که با توجه به نیاز کشور صنعتی پیشرفته‌ای نظیر آلمان به انرژی طی ماه‌های آینده، این میزان از تجهیزات امارات برای تأمین انرژی مورد نیاز آلمان چندان قابل اعتنا نیست و این مقدار از گاز مایع و گازوئیل ارسالی بیشتر برای این بود که شولتز دست خالی از امارات خارج نشود.

■ رقابت با فرانسه

مقصد سوم شولتز در سفر دو روزه‌اش به خاورمیانه کشور قطر بود که باید گفت دوچه برخلاف دو همسایه‌اش استقبال قابل توجهی از شولتز کرد. شولتز هنگام ورود به جدّه از سبوی خالد فیصل، امیر منطقه کمه مورد استقبال قرار گرفت و در امارات نیز مریم حارب المهبیری، وزیر محیط زیست امارات بود که در فوردگاه ابوظبی به استقبال صدراعظم آلمان رفت اما بر خلاف این دو، قطر در بالاترین سطح ممکن از صدراعظم آلمان استقبال کرد چرا که شخص شیخ تمیم بن حمد آل ثانی، امیر قطر در بدو ورود شولتز به دوچه از او استقبال کرد. خبرگزاری رسمی دولت قطر (قنا) گزارش پرآب و تابي از این سفر منتشر کرد و بر «حمایت و تقویت روابط راهبردی دو کشور در زمینه‌های مختلف مشارکتی به‌ویژه حوزه‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری، انرژی، همکاری‌های نظامی، فرهنگی و ورزشی» تأکید کرد. با این حال، حلقه مفقوده در این سفر همان چیزی بود که شولتز دنبال آن می‌گشت و او مثل سفرش به عربستان در قطر نیز دستاوردی نداشت. در واقع مشکل شولتز در قطر چندان ربطی به تمایل با عدم تمایل قطری‌ها برای انعقاد قراردادهای انرژی دست کم مثل امارات نداشت بلکه مسئله اصلی، مشکل اروپایی است. فرانسه و به‌خصوص غول انرژی آن توتال همکاری گسترده‌ای با قطر در زمینه صنعت گاز این کشور دارند و اخیراً هم قرار دادی برای اکتشاف یک میدان گازی جدید با هدف صادرات گاز مایع به فرانسه منعقد کرده‌اند. بنابراین این می‌توان گفت که فرانسه خیلی زودتر از آلمان جایزه گاز قطری را گرفته بود و شولتز رقابت با فرانسه را در این زمینه به طور کلی باخته است.

شولتز پیش از این گفته بود در تلاش برای رفع مشکل انرژی برای فصل زمستان است و حتی وعده انجام اصلاحاتی در بازار برق داده بود تا اینکه فشار بر مصرف‌کنندگان و کسب‌وکارها طی فصل زمستان کاهش یابد. با وجود این ناکامی شولتز در سفر دو روزه‌اش به خاورمیانه حاکمی از این است که دارد و دست کم نمی‌تواند چندان امیدي به میادین انرژی کشورهای عربی داشته باشد.

به آلمان به طور قابل توجهی آسیب دیدند. ناتو و برخی کشورهای اروپایی تصور می‌کنند که این خط لوله از آب‌های بین‌المللی دریای بالتیک در کنار دانمارک و سوئد عبور می‌کنند. این موضوع از این جهت مهم است که دانمارک یکی از اعضای ناتو است و سوئد نیز به زودی عضو این سازمان خواهد شد. علاوه بر این، آلمان نیز عضو ناتو است و به دلیل آسیب‌دیگی این خط لوله تا زمستان برای دریافت گاز طبیعی از روسیه مشکل خواهد داشت.

در جمع‌بندی کلی، به نظر می‌رسد برنده اصلی تشدید اختلافات بین روسیه و اتحادیه اروپا و کاهش بیش از پیش صادرات گازی روسیه به اروپا، ایالات‌متحده است که تا قبل از تحریم‌های اروپایی‌ها علیه انرژی روسیه نیز به شدت خواهان کاهش وابستگی کشورهای اروپایی به گاز روسیه و در مقابل افزایش قابل توجه صادرات گاز مایع طبیعی امریکا به قاره اروپا بوده است. همین مسئله احتمال دخالت واشنگتن در خرابکاری در خطوط لوله گاز اروپا را تشدید می‌کند. از این جهت افزایش داده است. «ماریا زاخاروا» سخنگوی وزارت خارجه روسیه معتقد است، اظهارات «رادک سیکورسکی» وزیر خارجه سابق لهستان که از ایالات متحده به خاطر آسیب وارده به خط لوله نورداستریم روسیه تشکر کرده، می‌تواند به عنوان یک بیانه رسمی در مورد حمله تروریستی تلقی شود. با حادثه نشت گاز از خطوله لوله گازی نورداستریم ۱ و ۲ که به احتمال زیاد نتیجه خرابکاری است، اکنون جنگ انرژی بین روسیه و غرب وارد مرحله جدیدی شده و در عین حال چشم‌انداز دسترس اروپا به گاز در فصل زمستان با ابهام بیشتری مواجه شده است. به دلیل منافع واشنگتن از این راه‌گشدر و تلاش مستمر آن برای کاهش هر چه بیشتر صادرات گازی روسیه به اروپا، به نظر می‌رسد منتهم اصلی این ماجرا ایالات‌متحده باشد. بسیاری از تحلیلگران مسائل راهبردی نیز با اشاره به نقش قطعی امریکا در این حادثه معتقدند، تنها برنده تحولات اخیر امریکاست چرا که این کشور هم از صادرات بیشتر گاز مایع طبیعی به اروپا و هم از تداوم تنش بین اتحادیه اروپا و روسیه، به منظور تضعیف هر دو طرف جنگ و وابسته نگه‌داشتن اروپا به خود نفع می‌برد؛ موضوعی که نقش امریکا در این اقدام خرابکارانه را محرز می‌کند.

با حادثه نشت گاز از خطوله لوله گازی نورداستریم ۱ و۲ که به احتمال زیاد نتیجه خرابکاری است، اکنون جنگ انرژی بین روسیه و غرب وارد مرحله جدیدی شده و در عین حال چشم‌انداز دسترسی اروپا به گاز در فصل زمستان با ابهام بیشتری مواجه شده است

مسکو نشانه رفتند، اما روسیه اکنون استاد و شواهدی ارائه کرده که نشان می‌دهد امریکا در واقع این حادثه نقش داشته است. ماریا زاخاروا، سخنگوی وزارت خارجه روسیه گفته است: «شت گاز از خطوط لوله «نورداستریم» در دریای بالتیک در منطقه‌ای رخ داده که تحت کنترل سرویس‌های اطلاعاتی امریکاست.» وی افزود: «حمل حادثه به نقل از رئیس‌جمهور روسیه هر گونه خرابکاری در خطوط لوله گازی نورداستریم را تروریسم بین‌المللی خواند. در بخشی از بیانه کاخ کرملین آمده است: «ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه پنج روزه‌شنبه گفت خرابکاری بی‌سابقه علیه خطوط لوله گاز نورداستریم، یک اقدام تروریستی بین‌المللی است.»

■ ارائه شواهد

در حالی که غربی‌ها ابتدا انگشت اتهام را به سوی